

België leert: ibr en bvd lukt alleen als iedereen meedo

Na een lange aanloop lijkt het in Nederland dan toch te komen van een sectorbrede aanpak van ibr en bvd. De meeste melkveebedrijven zijn vrij van deze virusziekten, maar zolang er virus circuleert, blijft het risico op uitbraken bestaan. België is Nederland ver voor. Over vijf jaar heeft het land de Europese ibr-vrijstatus en nog slechts een tiental bedrijven is met bvd geïnfecteerd.

TEKST WICHERT KOOPMAN

De bestrijding van ibr en bvd heeft de Nederlandse rundveehouderij lang verdeeld. De melkveehouderij wilde er al jaren werk van maken, maar in de roodvlees- en vleeskalverhouderij spelen andere belangen. Daarbij kwam dat het ministerie van LNV, die via wetgeving bestrijding kan afdwingen, zich tot voor kort afwachtend opstelde. In deze patstelling lijkt verandering te komen nu alle rundveesectoren afspraken hebben gemaakt over nieuwe stappen in de strijd tegen ibr en bvd. Het ministerie werkt bovendien aan een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB), die de bestrijding van ibr per 1 januari 2023 verplicht. Hiermee kan Nederland gaan toewerken naar de Europese ibr-vrijstatus. Zo'n status bestond voor bvd tot voor kort niet. Maar met een nieuwe Europese diergezondheidswet kunnen lidstaten sinds vorig jaar ook als land bvd-vrij worden. De Nederlandse rundveehouderij heeft bij het ministerie van LNV nu een aanvraag ingediend om ook de bestrijding van bvd wettelijk te gaan regelen. In aanloop daarnaartoe heeft de kalversector besloten om vanaf 2024 alleen nog bvd-vrije kalveren op te zetten.

België over vijf jaar ibr-vrij

Op het vlak van de bestrijding van ibr en bvd zijn Belgische veehouders hun Nederlandse collega's meerdere stappen

uitbannen et

voor. 'Sinds 2012 loopt in België een programma voor de bestrijding van ibr voor alle melk- en vleesveebedrijven. En sinds 2014 is dit bestrijdingsprogramma erkend door Europa', vertelt Stefaan Ribbens, rundveedierenarts bij Diergezondheidszorg Vlaanderen (DGZ). 'Dit betekent dat België voorwaarden kan stellen aan de import van dieren uit niet-vrije lidstaten. Zo mogen Belgische vleeskalverhouders alleen kalveren importeren van ibr-vrije bedrijven', legt hij uit. De Belgische aanpak heeft ervoor gezorgd dat in januari van dit jaar al 98 procent van de Vlaamse rundveebedrijven de ibr-vrijstatus heeft of ibr-onverdacht is (zie tabel 1). Op deze bedrijven zijn geen virusdragers meer gevonden, al kunnen er nog wel dieren aanwezig zijn met antistoffen als gevolg van vaccinaties uit het verleden.

Ribbens wijst er echter op dat op peildatum 11 januari van dit jaar nog 248 Vlaamse bedrijven ibr-besmet waren. Omdat

ibr	2e halfjaar 2020	1e halfjaar 2021	2e halfjaar 2021
vrij en onverdacht op einde tijdvak (%)	94,7	97	98
aantal bedrijven dat vrije status verliest	10	11	5

Tabel 1 – Verloop van ibr-status van rundveebedrijven in Vlaanderen (bron: DGZ)

bvd	2e halfjaar 2020	1e halfjaar 2021	2e halfjaar 2021
vrij op einde tijdvak (%)	99,3	99,4	99,4
dragers in oorbiopten (%)	0,02	0,01	0,01
aantal geïnfecteerde bedrijven	26	19	11

Tabel 2 – Verloop van bvd-status van rundveebedrijven in Vlaanderen (bron: DGZ)

het in veel gevallen gaat om grotere bedrijven, lopen hier in totaal meer dan 48.000 runderen. 'Zo'n 70 procent van deze bedrijven heeft melkvee. En in veel gevallen is de besmette status te wijten aan één of enkele oudere koeien die drager zijn van het virus', vertelt de DGZ-dierenarts.

In mei van dit jaar wordt in België nationale wetgeving van kracht die voorziet in een juridisch kader voor een stappenplan richting de Europese ibr-vrijstatus. Per oktober 2023 moeten alle virusdragers zijn afgevoerd en vanaf april 2024 mag er niet meer gevaccineerd worden tegen ibr.

Als in september 2026 alle rundveebedrijven de status ibr-vrij hebben, kan België de Europese status aanvragen. Deze zal naar verwachting uiterlijk in april 2027 worden verleend.

Nog 1 op 1000 Vlaamse bedrijven bvd-besmet

Ook de bestrijding van bvd is in België voortvarend opgepakt. Vanaf 2015 is deze verplicht voor alle melkvee- en vleesveebedrijven. Dat wil zeggen dat van alle kalveren oorbiopten worden genomen en onderzocht op virus. Dragers moeten binnen 45 dagen na de geboorte zijn geëuthanaseerd, wat wordt vergoed vanuit een collectief sanitair fonds. Bedrijven die niet aan deze verplichting voldoen, worden geblokkeerd. Dit betekent dat ze geen dieren meer kunnen aan- en afvoeren. 'Dragers van bvd zijn virusfabrieken', benadrukt DGZ-dierenarts Ribbens. 'Deze dieren zijn een bedreiging voor de nationale diergezondheidsstatus en kunnen grote schade veroorzaken op een bedrijf. Het is dan ook raadzaam om dragers zo snel mogelijk af te voeren. Die boodschap hebben Belgische veehouders heel goed opgepakt', constateert hij.

In het tweede halfjaar van 2021 was in Vlaanderen nog maar 0,01 procent van de onderzochte kalveren drager van het bvd-virus en waren er in totaal nog elf geïnfecteerde bedrijven waar één of meer dragers werden gevonden (zie tabel 2). 'Dit zijn veelal bedrijven met veel handelscontacten, waar met regelmaat bvd-dragers opduiken', licht Ribbens toe. 'Dat er in het afgelopen halfjaar nog maar op ongeveer één op de duizend Vlaamse bedrijven een bvd-drager is gevonden, tekent de voortvarendheid waarmee veehouders de bestrijding hebben opgepakt', onderstreept hij. 'Bij de start in 2015 was ongeveer één op de vijf bedrijven besmet.'

Wouter Hartendorf, voorzitter vakgroep vleesvee LTO:
**'De vleesveehouderij wil zich collegiaal opstellen
als het gaat om de bestrijding van ibr en bvd'**

Of België ook de Europese bvd-vrijstatus zal aanvragen, is nog niet besloten. Op basis van de huidige besmettingsgraad is dit nog maar een kleine stap, maar de Belgische aanpak moet passen binnen de Europese kaders.

Melkveehouderij zelfstandig gestart

‘Als het verloop van de bestrijdingsprogramma’s tegen ibr en bvd ons iets heeft geleerd, dan is het wel dat deze alleen succesvol zijn als alle sectoren meedoen’, benadrukt DGZ-dierenarts Ribbens. Het lijkt een verkapt boodschap aan de Nederlandse rundveehouderij, waar een eensgezinde aanpak moeizaam van de grond kwam.

De melkveehouderij is in Nederland voortrekker in de bestrijding van ibr en bvd. ‘Uitbraken kunnen grote gevolgen hebben en de circulatie van virus verlaagt de weerstand van de veestapel’, verklaart Ria Derks, portefeuillehouder diergezondheid in de vakgroep melkveehouderij van LTO Nederland. ‘Daarbij zijn de exportpositie van fokmateriaal en het imago van zuivel gebaat bij een hoge gezondheidsstatus’, legt ze uit.

Deelname aan een bestrijdingsprogramma voor ibr en bvd is sinds 1 april 2018 onderdeel van de leveringsvoorwaarden van de zuivelafnemers. Dit heeft ertoe geleid dat het percentage ibr-vrije bedrijven is gestegen van 50 naar 53 en het percentage bvd-vrije bedrijven van 57 naar 80 procent. Daarnaast heeft nu ongeveer 25 procent van de bedrijven de status ibr-onverdacht en 3 procent de status bvd-onverdacht.

Vleesveesector wil collegiale benadering

Voor de Nederlandse vleesveehouderij lag de aanpak van ibr en bvd tot nu toe niet voor de hand. Een groot deel van de vleesveehouders ziet hier niet direct financieel voordeel van. Er moeten echter wel kosten voor gemaakt worden, wat extra zwaar telt in een sector waarin de marges dun zijn. ‘Ik begrijp de argumenten van deze veehouders’, reageert Wouter Hartendorf, voorzitter van de vakgroep vleesveehouderij

van LTO Nederland. ‘Maar ik ken ook vleesveeouders met een tegengestelde mening. Zij vinden dat de sector veel meer werk zou moeten maken van de bestrijding van dierziekten. Ook vleesveeouders hebben belang bij een gezonde veestapel. Is het niet voor hun eigen portemonnee en gemoedsrust dan wel voor het imago van ons product’, vertelt hij.

Hartendorf vertegenwoordigt vleesveeouders in de themagroep Diergezondheid en dierwelzijn van ZuivelNL, waarin de bestrijding van besmettelijke dierziekten met alle sectoren wordt afgestemd. Hij is van mening dat de vleesveesector een strategische positie moet innemen als het gaat om bestrijding van ibr en bvd. ‘Wij willen ons collegiaal opstellen. Maar dan mogen wij ook een collegiale oplossing vragen voor de verdeling van kosten. Het zou rechtvaardig zijn als de sector die het meest profiteert van de ibr- en bvd-vrijstatus, meebetaalt voor de sector die hier veel minder baat bij heeft.’

Nu de overheid de bestrijding van ibr vanaf 1 januari 2023 wettelijk verplicht, zullen alle vleesveeouders – ook die met een kleine veestapel – aan de slag moeten. ‘We hebben geen keus meer’, benadrukt de LTO-vakgroepvoorzitter. ‘Maar dat betekent niet dat dit dossier voor ons gesloten is. Wij zullen ons hard maken voor bestrijdingsprogramma’s die voor vleesveeouders betaalbaar en praktisch uitvoerbaar zijn.’

Hoe deze programma’s voor de vleesveehouderij eruit gaan zien, is nog niet bekend. Dit zullen de sectoren en het ministerie van LNV in samenspraak met elkaar bepalen.

Laatste zetje voor melkveeouders

Zolang er nog geen wettelijk kader is, blijft de bestrijding van bvd de verantwoordelijkheid van de sectoren zelf. Voor de vleesveehouderij zijn hierover nog geen besluiten genomen. Het risico op de insleep van bvd op roodvleesbedrijven via aangekochte broutards zal minimaal zijn, omdat bvd-dragers vroegtijdig dood gaan of sterk achterblijven in groei. Indirect heeft het besluit van de kalversector om vanaf 2024 alleen bvd-vrije kalveren te ontvangen echter ook voor zoog-

koeienhouders consequenties. 'Uit cijfers van GD blijkt dat jaarlijks zo'n 10.000 kalveren van niet-melkleverende bedrijven naar de kalverhouderij gaan', vertelt Wim Thus, voorzitter van de vakgroep kalverhouderij van LTO Nederland. 'Dit betekent dat ook deze bedrijven met bvd aan de slag moeten.' Ditzelfde geldt voor de circa 3,5 procent van de melkveebedrijven met een onbekende status voor bvd. 'Een deel van deze bedrijven zal vrij zijn van bvd en hoeft dat alleen nog maar te bevestigen met een status. Uiteindelijk zal een heel klein deel van de melkveebedrijven nog echt werk moeten maken van bvd', denkt Ria Derks van LTO melkveehouderij. Overigens kunnen ook deze bedrijven kalveren blijven afzetten naar de kalverhouderij. 'Maar dan moet van ieder kalf via een oorbiopt worden aangetoond dat het bvd-vrij is. Daarom verwachten we dat het besluit van de kalversector ook voor deze melkveehouders het laatste zetje zal zijn om bvd aan te pakken', aldus de vakgroepbestuurder.

Kalverhouderij voelt verantwoordelijkheid

Vakgroepvoorzitter Thus benadrukt dat kalverhouders alle belang hebben bij de aanvoer van gezonde dieren. 'Maar samen met de handelaren voelen we ook een verantwoordelijkheid om alle kalveren uit de Nederlandse melkveehouderij tot waarde te brengen. Daarom gaan we niet overhaast te werk. We zullen dit jaar gebruiken voor een communicatietraject met de kalverhandelaren en vanaf 2023 zal een pilot starten met registratie van bvd in het Kalf Volg Systeem (KVS). De bvd-status van kalveren wordt dan al zichtbaar, maar levert nog geen beperking op voor de afzet van het kalf. Op deze manier willen we de overgang naar 2024 geleidelijk maken, zodat alle partijen hierin meekunnen.'

De aangekondigde AMvB die bestrijding van ibr wettelijk verplicht, betekent dat kalverhouders op termijn geen dieren meer kunnen importeren uit landen die niet ibr-vrij zijn. 'Hoewel ibr op kalverbedrijven zelden problemen geeft, staan wij achter deze overheidsmaatregel. Deze zorgt voor het slot

op de deur voor de insleep van ibr', geeft Thus aan. 'Dit betekent dat we geen kalveren meer zullen importeren uit de Baltische Staten en Ierland. Maar van langeafstandstransporten wilden we op termijn toch al af. En het gaat om hooguit 10 procent van de kalverimport', relativeert de vakgroepvoorzitter de impact van de maatregel. Hij plaatst deze ook in het licht van de kabinetsplannen voor een vrijwillige opkoopregeling. 'Daar zullen ook kalverhouders gebruik van willen maken met een afnemende vraag naar kalveren als gevolg.'

Circulatie ibr neemt weer toe

'De aanpak van ibr en bvd in de melkveehouderij loopt goed', concludeert Ria Derks van LTO melkvee op basis van de statistieken. 'Maar zolang niet alle sectoren meedoen, blijft het risico op nieuwe uitbraken bestaan', benadrukt ze. Cijfers van de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) bevestigen dit. Zo nam vorig jaar, na jaren van afname, de circulatie van ibr-virus weer toe. In 2021 kregen (tot en met november) 21 ibr-vrije melkveebedrijven te maken met een omslag in de tankmelk. Dat wil zeggen dat er antistoffen zijn gevonden, wat wijst op circulatie van ibr-virus op het bedrijf. Ook worden af en toe uitbraken op vleesveebedrijven vastgesteld. 'Natuurlijk is het van groot belang dat alle sectoren mee gaan doen in de bestrijding van ibr en bvd', benadrukt Emma Strous, rundveedierenarts bij GD. Ze wijst echter ook op de eigen verantwoordelijkheid van melkveehouders. 'Uit onderzoek weten we dat de aanvoer van dieren een grote risicofactor is voor de insleep van virussen. Maar de verspreiding kan bijvoorbeeld ook plaatsvinden door "over de draad"-contact tussen dieren van verschillende bedrijven. Het is dan ook zinvol om je burens te informeren bij een uitbraak', geeft ze aan. 'Tijdens bedrijfsbezoeken merken we dat informatie over besmettingen vaak nog mondjesmaat wordt gedeeld.' Strous wijst in dit verband ook op het openbaar register in VeeOnline. 'Driekwart van de melkveebedrijven heeft toestemming gegeven om de dierziektestatus inzichtelijk te maken voor veehouders en sinds kort ook voor handelaren. De informatie in dit register wordt van dag tot dag actueel gehouden. Melkveehouders vertrouwen bij de aankoop van dieren nog vaak op hun handelaar of verkopende collega. Maar alleen VeeOnline geeft zekerheid over de actuele gezondheidsstatus van het herkomstbedrijf', benadrukt ze.

Bvd-dragers zijn virusbommetjes

De GD-dierenarts looft het initiatief van de kalversector om vanaf 2024 geen kalveren meer te ontvangen die drager zijn van het bvd-virus. 'Bvd-dragers zijn virusbommetjes, die een aanslag plegen op de weerstand van het koppel. Deze dieren zou je niet op stal moeten willen hebben', vindt Strous. De bijdrage van de kalversector aan de verspreiding van bvd is volgens haar overigens gering. 'Dieren van vleeskalverbedrijven worden allemaal geslacht. Zo loopt een besmetting dood. Veel gevaarlijker zijn dragers van bvd op melkvee- en zoogkoeienbedrijven. Deze kunnen drachtige koeien besmetten en daarmee verantwoordelijk zijn voor de geboorte van nieuwe dragers', benadrukt ze.

'De snelheid waarmee ibr en bvd uit Nederland kunnen worden verbannen, hangt onder andere af van de bereidheid van sectoren en de overheid om maatregelen in te voeren en de consequenties daarvan te dragen. Het is goed dat er nu meer druk op de ketel komt', vindt Strous. 'Maar het gaat nog jaren duren voordat Nederland echt vrij is van ibr en bvd.' |